

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย

เบญจมา แสงมณี¹ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการในสมัยที่เรียกว่ากระทรวงธรรมการ ได้เล็งเห็นว่าการศึกษานูบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เพราะเป็นรากฐานในการเรียนชั้นต่อไป จึงมีนโยบายที่จะจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้น การฝึกหัดครูอนุบาลศึกษาจึงได้เริ่มขึ้น

พ.ศ. 2480 กระทรวงธรรมการได้ส่ง จิตรรา ทองแถม ณ อยุธยา ไปศึกษาและดูงานอนุบาล ณ ประเทศญี่ปุ่น 6 เดือนและได้กลับมาจัดเตรียมการดำเนินงานโรงเรียนอนุบาล

ในปีเดียวกัน กระทรวงธรรมการได้คัดเลือกครู 3 คน คือ สวัสดิ์ วรรณโกวิท เอื้อนทิพย์ วินิจฉัยกุล และเบญจมา ตุงคะศิริ ไปศึกษาวิชาอนุบาล ณ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อกลับมาเป็นครูอนุบาล

---

¹ เบญจมา แสงมณี, การอนุบาลศึกษาและประวัติการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 85 - 112.

พ.ศ. 2484 การฝึกหัดครู อนุบาลได้เริ่มจัดตั้งขึ้น หลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศขึ้นเป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่ง เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2483 ในสังกัดกองฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา ในระยะแรก โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทดลองทำการศึกษาระดับอนุบาล ทดสอบดูว่าประชาชน มีความสนใจและพากันนำบุตรหลานมา เข้าเรียนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการเองก็มีนโยบายที่จะเปิดโรงเรียนอนุบาลขึ้นและการที่จะขยายชั้นโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอนุบาลพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ ม.ล.มานิจ สุขสมชาย หัวหน้ากองฝึกหัดครู จึงให้โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศเปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จได้ประกาศนียบัตร ประโยกครูประถม เข้ารับการอบรมวิชาอนุบาลและปฏิบัติงานก้านอนุบาล มีผู้มาสมัคร 10 คน โดยมี จิตรา ทองแถม ณ อยุธยา ซึ่งเป็นครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศทำหน้าที่ เป็นหัวหน้าแผนกอบรมครูอนุบาล วิชาที่อบรมมีดังนี้ คือ

1. วิชาครูอนุบาล
2. จิตวิทยา เด็ก เด็กและการปกครอง
3. วิธีสอนแบบมอนเตสซอรีและวิธีใช้เครื่องมือของมอนเตสซอรี
4. วิธีสอนวิชาเฉพาะ
  - 4.1 ภาษาไทย นิทาน
  - 4.2 เลขคณิต
  - 4.3 สุขศึกษา
  - 4.4 สังคมศึกษา
  - 4.5 ฝึกประสาท
  - 4.6 เพลงและดนตรี
  - 4.7 การเต้นและรำตามจังหวะเพลง

- 4.8 การทำสวนกร้าว
  - 4.9 วาดเขียน
  - 4.10 ปั้น
  - 4.11 ตัก ปะ พับ สำเนาะกระดาษ
5. การทำอุปกรณ์การสอนและการประดิษฐ์ของจากวัสดุเหลือใช้
  6. การสังเกต ให้ไปสังเกตการจัดและดำเนินงานชั้นอนุบาล**ของโรงเรียนบางแพะ**
  7. การฝึกสอน ฝึกสอนทุกคนในภาคเช้าตลอดมี นักเรียนที่รับการอบรมครู อนุบาลสอบไล่ได้และสำเร็จทั้ง 10 คน และได้คัดเลือกไว้เป็นครูใน โรงเรียนอนุบาลดะออดุทิศและเตรียมส่งออกเป็นครูอนุบาลในต่างจังหวัด

พ.ศ. 2485 เนื่องจากจำนวนครูที่อบรมยังไม่พอที่จะดำเนินงานอนุบาลได้อย่างกว้างขวาง ฉะนั้น โรงเรียนอนุบาลดะออดุทิศจึงได้ประกาศรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประกาศนียบัตรการเรือนชั้นสูง เข้ารับการอบรมวิชาอนุบาลฝึก โดยใช้หลักสูตรการอบรมเช่นเดิม ปรากฏว่า มีผู้มาสมัครเข้ารับการอบรม 9 คน โดยมี สมถวิล สวดยสำอาง หัวหน้าแผนกอนุบาล ทำหน้าที่รับผิดชอบการฝึกหัดครูอนุบาล

งานอนุบาลได้เริ่มขยายออกอย่างกว้างขวางตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและได้มีการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลในต่างจังหวัดขึ้น แต่การจัดตั้งโรงเรียนขึ้นนั้น จำเป็นจะต้องจัดหาครูอนุบาลให้เพียงพอ กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องเร่งรัดการผลิตครูอนุบาลมากขึ้น

พ.ศ. 2486 กระทรวงศึกษาธิการให้จังหวัดคัดเลือกผู้ที่จะเข้าอบรมครูอนุบาลจากนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประกาศนียบัตรประโยคครูประถมและประโยคการเรือนชั้นสูง โดยได้วางระเบียบการกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการฝึกหัดครูอนุบาล พุทธศักราช

2486 ขึ้น และในปีนี้ กรมสามัญศึกษาได้รับนักเรียนฝึกหัดครูทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง เข้าอบรมเพื่อเป็นครูอนุบาล จำนวน 45 คน โดยมี เบญจา กุงละศิริ เป็นหัวหน้าแผนกฝึกหัดครูอนุบาล วิชาที่เรียนมีดังนี้

1. วิชาอนุบาล
2. จิตวิทยา เด็กเล็ก
3. โรคของเด็ก
4. หลักการสอน
5. วิธีสอนวิชาเฉพาะ
6. การใช้เครื่องมือของฟรอมเบลและมอนเตสซอรี
7. งานตุ๊กตา
8. เพลง เกม และการแสดงท่าทาง
9. คนตรี
10. วาดเขียน
11. ปั้น
12. วิธีทำโปสเตอร์
13. การพิมพ์ ตัด สาน ปะ กระดาษ
14. การทำอุปกรณ์และประดิษฐ์ของควายเศษวัสดุ
15. การสังเกต
16. การสอนในที่ประชุม
17. การเล่านิทานและวรรณคดีเด็ก
18. การฝึกสอน มีกำหนดเวลา 3 เดือน

ในปีแรกที่เริ่มจัดเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลนี้ นักเรียนฝึกหัดครูรุ่นนี้ได้มีโอกาสเรียนจากอาจารย์ที่ชำนาญการสอนสาขาต่าง ๆ และแผนกฝึกหัดครูอนุบาลได้จัด

ให้มีโรงงานทำเครื่องเล่น เพื่อใช้ในโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศและส่งไปยังโรงเรียนอนุบาลต่างจังหวัดด้วย

ในปีนี้เป็นปีที่สงครามโลกครั้งที่สองยังไม่สิ้นสุด มีการทิ้งระเบิดในกรุงเทพฯ หลายครั้งและใกล้กับบริเวณโรงเรียน ในหลายปีการศึกษา ทางกรมจึงให้โรงเรียนบิณฑอน โรงเรียนฝึกหัดครูก็ได้ย้ายไปอยู่จังหวัดใกล้เคียง ส่วนแผนกฝึกหัดครูอนุบาลได้ย้ายไปดำเนินงานที่โรงเรียนคักครุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา และการดำเนินการฝึกหัดครูได้ดำเนินการไปจนเสร็จสิ้นตลอดหลักสูตร ภายความเรียบร้อย

พ.ศ. 2487 เบญจา กุงกะศิริ หัวหน้าแผนกฝึกหัดครูอนุบาล ได้รับคำสั่งให้ไปเปิดโรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ มีกำหนด 4 เดือน ระหว่างนั้น อาคารของแผนกฝึกหัดครูอนุบาลได้ถูกระเบิดทำลายหมด **จึงได้เกิดเพลิงไหม้กรุงเทพฯ** และได้เปิดอบรมครูอนุบาล จำนวน 15 คน โดยอาศัยห้องเรียนของโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนคร หลังกระทรวงศึกษาธิการ ในการอบรมคราวนี้ ม.ล.มานิจ ชุมสาย หัวหน้ากองฝึกหัดครูได้ร่วมสอนด้วย โดยใช้หลักสูตร พ.ศ. 2486 ส่วนการสอนทางโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศเปิดสอนนักเรียนสองชั้น โดยอาศัยที่ในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนครด้วย

พ.ศ. 2488 จัดเปิดการอบรมครูอนุบาลขึ้น โดยอาศัยห้องเรียนของโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนคร มีผู้เข้ารับการอบรม 32 คน ใช้หลักสูตรปี พ.ศ. 2486

พ.ศ. 2489 ไม่มีการเปิดอบรม ทั้งนี้เนื่องจาก เบญจา กุงกะศิริ หัวหน้าแผนกฝึกหัดครูอนุบาลได้รับคำสั่งให้ไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูมูลนิธิโลก

พ.ศ. 2490 เขื่อนทิพย์ เปรมโยธิน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าแผนกฝึกหัดครูอนุบาล มีนักเรียนฝึกหัดครู 19 คน สถานที่เรียนได้ย้ายจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถม

พระนครมาใช้อาคารเรียนวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนการเรือนพระนคร (วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ)

พ.ศ. 2491 ในปีนี้มีนักเรียนฝึกหัดครูขนาด 17 คน และยังลงไปใช้สถานที่เดิมและใช้หลักสูตร พ.ศ. 2486

พ.ศ. 2492 มีนักเรียนฝึกหัดครู 32 คน ดำเนินการสอนอย่าง เดิมและใช้หลักสูตร เดิม

พ.ศ. 2493 มีนักเรียนฝึกหัดครู 45 คน ยังใช้สถานที่เดิมและหลักสูตร เดิม

พ.ศ. 2494 มีนักเรียนฝึกหัดครู 45 คน ยังใช้สถานที่เดิมและใช้หลักสูตร เดิม

พ.ศ. 2495 มีนักเรียนฝึกหัดครู 101 คน สถานที่เรียนจึงย้ายไปเรียนในอาคารของโรงเรียนการเรือนพระนคร (วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ)

พ.ศ. 2496 มีนักเรียนฝึกหัดครูขนาด 149 คน ยังใช้หลักสูตร เดิม

พ.ศ. 2497 มีนักเรียนฝึกหัดครูขนาด 157 คน เรียนตามหลักสูตร เดิม

พ.ศ. 2498 มีนักเรียนฝึกหัดครูขนาดจำนวนถึง 160 คน เรียนตามหลักสูตร เดิม

พ.ศ. 2499 จำนวนนักเรียนฝึกหัดครูขนาดเพิ่มขึ้นถึง 182 คน

พ.ศ. 2500 มีนักเรียนฝึกหัดครูขนาด 135 คน การเริ่มใช้หลักสูตร เดิม

ในปีนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งคณะกรรมการจัดหลักสูตรมัธยมศึกษา

วิชาการศึกษาระดับสูงอนุบาลขึ้น ใช้เวลาเรียน 2 ปี ผู้เรียนต้องสำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิชาที่เรียนมีดังนี้

1. วิทยาศาสตร์
2. คณิตศาสตร์
3. ภาษาอังกฤษ
4. ภาษาไทย
5. สังคมศึกษา
6. วิชาอนุบาล
  - 6.1 สุขภาพเด็ก
  - 6.2 วรรณคดีเด็ก
  - 6.3 คนกรี่และจิ้งหระ
  - 6.4 การ เล่นและเก็รื่อง เล่นของ เด็ก
  - 6.5 ศิลปการช่าง เกี่ยวกับเด็ก
  - 6.6 พัฒนาการเด็ก
  - 6.7 การจัดโรงเรียนเด็ก
7. วิชาการศึกษา
  - 7.1 การศึกษาแผนใหม่เบื้องต้น
  - 7.2 หลักการสอนและวิธีการสอน
  - 7.3 เบื้องต้นการบริหารโรงเรียน
  - 7.4 การ เรียนรู้ของ เด็ก
  - 7.5 วัสดุการสอน
8. การฝึกสอน 6 สัปดาห์

เมื่อนักเรียนได้เรียนวิชาต่าง ๆ 2 ปีและสำเร็จแล้ว ถือว่าจบหลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษาระดับสูงอนุปริญญา (ป.กศ. ชั้นสูงอนุปริญญา)

พ.ศ. 2501 การฝึกหัดครูอนุปริญญา มีนักเรียนฝึกหัดครูอนุปริญญาหลักสูตร 1 ปี
จำนวน 78 คน และหลักสูตร 2 ปี (ป.กศ. ชั้นสูงอนุปริญญา) 39 คน และในปีนี้เป็นปีที่
เริ่มใช้หลักสูตร 2 ปี

การฝึกหัดครูอนุปริญญาได้ดำเนินการต่อ ๆ มา ปรากฏข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษา
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงอนุปริญญา ดังนี้

พ.ศ. 2502	จำนวน	39 คน
พ.ศ. 2503	จำนวน	64 คน
พ.ศ. 2504	จำนวน	68 คน
พ.ศ. 2505	จำนวน	51 คน
พ.ศ. 2506	จำนวน	54 คน
พ.ศ. 2507	จำนวน	72 คน
พ.ศ. 2508	จำนวน	21 คน
พ.ศ. 2509	จำนวน	29 คน
พ.ศ. 2510	จำนวน	39 คน
พ.ศ. 2511	จำนวน	18 คน
พ.ศ. 2512	จำนวน	35 คน
พ.ศ. 2513	จำนวน	29 คน
พ.ศ. 2514	จำนวน	26 คน

ในปี พ.ศ. 2510 – 2512 ไก่ยกเลิกการสอนนักเรียนประกาศนียบัตรชั้นสูงอนุบาล
ประเภท 2 ปีและกลับมาสอนนักเรียนฝึกหัดครูประเภทประกาศนียบัตรประโยคครูอนุบาล
หลักสูตร 1 ปีแทน ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2512 โรงเรียนอนุบาลระยองจึง เริ่มเปิดสอน
นักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นอนุบาลหลักสูตร 2 ปี พร้อมทั้งสอน
นักเรียนประกาศนียบัตรประโยคอนุบาลหลักสูตร 1 ปีควบคู่กันไปด้วย และใน พ.ศ.
2513 จึงได้ยกเลิกสอนนักเรียนประกาศนียบัตรประโยคครูอนุบาล

การฝึกหัดครูอนุบาลศึกษาได้ขยายขึ้นตามความต้องการของสังคมมาจนกระทั่ง
ถึงปัจจุบัน ปรากฏว่า มีวิทยาลัยครูต่าง ๆ ที่เปิดสอนนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตร
ชั้นสูง ดังนี้คือ ¹

1. วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
2. วิทยาลัยครูยะลา
3. วิทยาลัยครูสงขลา
4. วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช
5. วิทยาลัยครูนครปฐม
6. วิทยาลัยครูกาญจนบุรี
7. วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี
8. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
9. วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัย

¹ กรมการฝึกหัดครู, "สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2522" (กรุงเทพมหานคร :
กองแผนงาน, 2523).

10. วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา
11. วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม วิทยุโลก
12. วิทยาลัยครูเชียงใหม่
13. วิทยาลัยครูมหาสารคาม

สำหรับระดับปริญญาตรี เปิดทำการสอนเชียงใหม่ เดียว คือ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ

ในปัจจุบันนี้การฝึกหัดครูอนุบาลศึกษาได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วตามความต้องการของสังคม ขณะเดียวกันหลักสูตรการฝึกหัดครูอนุบาลก็มีการพัฒนาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ได้ครูที่เพียงพอพร้อมด้วยสมรรถภาพ สามารถทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของครูอนุบาลในการที่จะเตรียมความพร้อมแก่เด็ก สามารถส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของครูอนุบาล

สมใจ ทิพย์ชัยเมธา¹ ได้กล่าวถึงบทบาทของครูอนุบาลว่า

บทบาทของครูอนุบาลนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการสอนเลข สอนหนังสือ ความสำคัญขึ้นอยู่กับการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ประจำวัน เพื่อให้เด็กรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักฝึกสร้างสรรค์ เข้าใจสังคมรอบตัว สามารถ

¹ สมใจ ทิพย์ชัยเมธา, "ความสุขของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน" (เอกสารทางวิชาการชุดเสริมสร้างประสบการณ์เด็กของแผนกบริการทางการศึกษา, วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ), หน้า 17.

แก้ปัญหาประจำวันได้ควยคือ รู้จักระเบียบการปฏิบัติต่อสังคม มีความ
 คิดเห็นเป็นของตัวเอง รู้จักฟัง เข้าใจและยอมรับข้อเสนอนะที่มี
 เหตุผลกว่า ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จึงต้องการเวลานาน ๆ
 เพื่อหลอหลอมให้เกิดความมั่นคงในเด็กแต่ละคน ส่วนการสอนหนังสือ
 และคณิตศาสตร์ เริ่มต้นนั้น ครู ป.1 เขาได้รับการอบรมโดยเฉพาะ
 เขามีวิธีการสอนของเขาเอง ซึ่งครูอนุบาลนั้นจะไม่ก้าวก่ายหน้าที่
 เป็นอันขาด

ครูอนุบาลนอกจากจะต้องรับบทบาทของตนเองแล้ว ยังจะต้องรู้ถึงหน้าที่ของตน
 เองด้วย น้อมฤดี จงพฤษะ สมประสงค์ ปิ่นจินดา และศิริรัตน์ เจริญศักดิ์¹ ได้เขียน
 เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูอนุบาลว่า

ครูควรจะได้รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคน ได้รู้จักชื่อ นามสกุล และ
 ประวัติสั้น ๆ เกี่ยวกับครอบครัวของเด็ก เพื่อจะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าตน
 มีความสำคัญและความอบอุ่นใจยิ่งขึ้นที่ครูแสดงว่าครูสนใจ เรื่องส่วนตัว
 ของตัว ครูควรเอาใจใส่เด็กทุก ๆ คน และให้ความสนใจแก่ทุกคน
 เท่า ๆ กัน จักที่หนึ่งให้เหมาะสมและแนะนำให้รู้จักกัน มีการประชุมพิเศษ
 เกี่ยวกับสถานที่ ซ้อมกับ กฎบางข้อที่เด็กพอจะทำได้ โดยไม่ขงคัมใจ
 ในระยะแรก รวมทั้งแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในโรงเรียนด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ น้อมฤดี จงพฤษะ, สมประสงค์ ปิ่นจินดา, และศิริรัตน์ เจริญศักดิ์,
คู่มือการศึกษาวิชาพัฒนาการเด็ก (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาสัมพันธ์, 2518), หน้า 230.

ในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของครูอนุบาลนี้ พยอม อิงคตานุวัฒน์¹ ได้กล่าวว่า

เด็กจะทดสอบความสามารถของครู ถ้าครูเป็นกนบผู้ดีรวม เห็นอกเห็นใจและมีความเข้าใจในนักเรียน ครูจะเป็นสภาพจริงของก่านิยม ในสังคมที่นักเรียนจะพยายามเลียนแบบ นอกจากนั้นแล้วครูยังสามารถควบคุมและปลูกฝังพฤติกรรมที่งดงามให้กับนักเรียนอีกด้วย

จากหนังสือวิชาอนุบาลและเด็กเล็ก² ได้เขียนเกี่ยวกับหน้าที่สำคัญของครูอนุบาลว่าครูอนุบาลนั้นเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งต่อเด็ก รองจากบิดามารดาของเด็กเอง เมื่อเด็กเล็ก ๆ จากบิดามารดาเข้าโรงเรียน เด็กก็จะยึดถือครูแทนบิดามารดาของรูปภาพของครูและการกระทำของครู เป็นสิ่งที่ประทับใจเขา ครูจึงจำเป็นต้องระมัดระวังอารมณ์ ท่าทาง การพูด ตลอดจนการกระทำต่าง ๆ เพราะเด็กจะถือเป็นแบบอย่างด้วย นอกจากนี้แล้วครูอนุบาลยังทำหน้าที่เชื่อมโยงชีวิตของเด็กที่บ้านกับโรงเรียนด้วย หน้าที่ของครูอนุบาลมีดังต่อไปนี้

1. ให้ความช่วยเหลือ ครูอนุบาลเป็นผู้แนะ ผู้ช่วย ผู้ควบคุมดูแลเด็ก เด็กควรจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว รู้จักช่วยเหลือตนเอง หัดคิด หัดสังเกต หัดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง เด็กวัยนี้มีความต้องการอยากรจะทดลองความสามารถของตนเองอยู่แล้ว ถ้าครู

¹ พยอม อิงคตานุวัฒน์, จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์โดยโครงการตำราศิริราช, 2521), หน้า 81.

² เบญจา แสงมณี, สมใจ นิพิชชัยเมธา, และละออ ชูติกร, วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก (กรุงเทพมหานคร : กุรุสภา, 2516), หน้า 15 - 20.

ช่วยให้เด็กกล้า ให้กำลังใจแก่เด็ก เด็กจะลงมือทำด้วยความเต็มใจ ทุกสิ่งทุกอย่าง เด็ก
ควรได้รับคำแนะนำให้ลงมือทำด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้เด็ก
ได้ทำกิจกรรมงานได้สำเร็จสมปรารถนา

2. ใ้การอบรมเด็ก เด็กในวัยอนุบาลนี้ควรได้รับ " การอบรม " มากกว่า
" การสอน " โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แจง ชักจูง และควบคุมอยู่ ส่งเสริมและสร้าง
ความเจริญงอกงามให้แก่จิตใจเด็ก ให้เด็กรู้จักคิด รู้จักสังเกต รู้จักเปรียบเทียบ
สามารถตัดสินใจและพึ่งตนเองได้ ให้มีความประพฤติดีและมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ครู
จะต้องคอยควบคุมให้การแนะนำการกระทำของเด็กอยู่ในสายตาคอนเสมอ ถ้าเด็กทำสิ่งใด
ผิด ครูชี้แจงและตักเตือนให้เด็กรู้จักเชื่อฟังครู และรู้จักระเบียบปฏิบัติอย่างง่าย ๆ เพื่อ
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งสำคัญก็คือครูจะต้องคอยดูแลอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ

3. ให้อิสราภาพแก่เด็ก ตามปกติเด็กมีกำลังความว่องไวมาแต่กำเนิด และ
ความว่องไวนี้เองก่อให้เกิดการค้นคว้าหาความรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้น ครูจึง
ควรให้เด็กมีอิสรภาพที่จะเคลื่อนไหว หรือใช้กำลังความว่องไวได้ตามความต้องการของ
ธรรมชาติ การที่ครูใช้วิธีบังคับให้เด็กนั่งนิ่ง ๆ อย่างผู้ใหญ่เป็นการอบรมที่ขัดกับจิตใจ
ของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างที่สุด การที่โรงเรียนจัดให้เด็กมีเครื่องเล่นต่าง ๆ ชนิด เพื่อให้
เด็กเลือกเล่น ก็เป็นการให้อิสราภาพแก่เด็ก หรือการที่โรงเรียนอนุบาลใช้โต๊ะม้านั่ง
ขนาดเล็ก มีน้ำหนักเบา ก็เพื่อให้เด็กได้เรียนและจัดโต๊ะของตนเองได้ เป็นการให้
อิสรภาพแก่เด็กอย่างหนึ่ง แต่การให้อิสราภาพนั้นย่อมมีขอบเขต

4. ระวังดูแลเด็กให้ปลอดภัย เด็กเล็ก ๆ ที่ร่างกายแข็งแรง สุขสบาย
จะไม่อยู่นิ่ง ชอบเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และยังไม่รู้จักระวังรักษาตัวได้เพียงพอ จึงมักจะ
เกิดอุบัติเหตุและอันตรายไม่มากนักน้อยถ้าผู้ใหญ่ปล่อยให้เล่นตามลำพัง ด้วยเหตุนี้เองครู
อนุบาลจึงต้องดูแลเด็กให้อยู่ในสายตาของตนเสมอ ถ้าเห็นสิ่งใดอันจะเป็นหนทางให้

เกิดอันตรายแก่เด็ก ครูจะต้องขจัดทันที ระหว่างที่เด็กเล่นกับครูจะต้องอยู่ใกล้เด็ก คอยช่วยเหลือ คอยแนะนำ ถ้าเด็กจะเจนนึกแบบแผนอันจะเกิดอันตราย และโดยเพราะเด็กเล็ก ๆ แล้ว เวลาไปห้องน้ำครูต้องคอยดูแลอยู่ด้วย

5. เลี้ยงดูเด็ก เด็กเล็กก่อนวัยเรียนที่ผู้ปกครองส่งให้มาอยู่ในโรงเรียน ในเวลากลางวันนั้นก็เพื่อจะให้โรงเรียนทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรหลานแทนตน ฉะนั้นครูหรือผู้ดูแลเด็ก จักการเลี้ยงเด็ก เพื่อให้เติบโตและสุขสบาย

- การกิน จักอาหารที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับเด็กให้รับประทาน 3 เวลา คือ ตอนสาย กลางวันและบ่าย
- การนอนและการพักผ่อน จักให้เด็กได้พักผ่อนหลังจากเล่นทุกครั้ง และนอนกลางวันประมาณ 2 ชั่วโมง
- การเล่น จักให้เด็กได้เล่นในร่มและกลางแจ้งทุกวัน
- การถ่าย ให้เด็กถ่ายเมื่อร่างกายต้องการ
- การรักษาความสะอาด ให้เด็กรู้จักล้างมือ ล้างหน้าและอาบน้ำ

ในการเลี้ยงดู ครูและผู้ดูแลเด็กจะต้องมีความรู้ลึกซึ้งเด็ก เสมือนเป็นแม่ของเด็กเอง ที่จะเลี้ยงดูให้เด็กเติบโตด้วยความรักและอบอุ่น

6. ส่งเสริมความเจริญเติบโตต่าง ๆ ของเด็ก การเจริญเติบโตของเด็กนั้นมีทั้งทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสมอง ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้อง เด็กจะมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ จิตใจดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นเด็กเลี้ยงง่าย เข้าใจง่าย เรียนรู้ได้เร็ว การที่จะส่งเสริมเด็กให้เจริญเติบโตทุกด้านนั้น ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กและเรื่องพัฒนาการของเด็ก ให้เด็กได้กินคือยดี มีการเคลื่อนไหว มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง เล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน กระทำกิจกรรมที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ การสังเกต การเปรียบเทียบ การค้นคว้าหาเหตุผล

7. ปลูกฝังนิสัยที่คั่งงาม เด็กเล็กอายุหนึ่งขวบจนถึงห้าขวบนี้ เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งใดที่เด็กเห็นและใคร่จะทำจะปลูกฝัง เป็นนิสัยของเด็ก ถ้าบังเอิญสิ่งที่เด็กได้พบเห็นและกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่คั่งงาม สิ่งนั้นจะซึมซาบอยู่ในนิสัยของเด็กยากต่อการแก้ไข ซักเถลา และถ้าเด็กพบเห็นสิ่งที่คั่งงาม ได้ฝึกหัดและกระทำ เด็กก็จะมีนิสัยที่ดีที่ติดตัวเด็กตลอดไป ฉะนั้น ครอบนุมาลจึง เปรียบเสมือนเจ้าของสวนซึ่ง เลือกรั้วพันธุ์ไม้อย่างคี่ นำมาปลูกและบำรุงรักษาเพื่อให้เป็นต้นไม้ที่ดีตามปรารถนา ในการที่จะปลูกฝัง เด็กให้มีนิสัยที่ดีนั้น เด็กจะต้องกระทำสิ่งที่ถืออย่างสม่ำเสมอ สิ่งใดที่ควรจะต้องฝึกหัดให้เด็กทำ เป็นต้นว่า การหัดเด็กรู้จักเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย หัดให้เด็กรักษาความสะอาด หัดกิริยามารยาท การพูดจา รู้จักช่วยเหลือตนเอง รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีความชื่นชมต่อสิ่งคั่งงาม

นอกจากนี้แล้วตัวครูและสิ่งแวดล้อม เด็กก็มีส่วนในการปลูกฝังนิสัยให้แก่เด็ก ครอบนุมาลจึงต้องระมัดระวังบุคลิกของครูเองอย่างยิ่ง กายเด็กจะยึดครูเป็นแบบอย่าง เด็กจะเลียนแบบนิสัยใจคอของครู ตลอดจนการแต่งกาย การพูดจา กิริยามารยาทรอบ ๆ ตัวครู ชั้นเรียนของครูของสะอาดเรียบร้อยและมีระเบียบ เพราะเด็กพบเห็นอยู่ทุกวัน สิ่งนี้จะฝังและซึมซาบต่อเด็กจนเกิดเป็นนิสัย

8. ซักเถลานิสัยที่ไม่ดี เด็กเล็ก ๆ ทุกคนที่อยู่ในชั้นอนุบาล จะมีนิสัยแตกต่างกัน บางคนก็ขี้โมโห บางคนก็ดี บางคนก็เอาแต่ใจตัวเอง บางคนก็ชอบรังแกผู้อื่น บางคนก็อแง ตีนกั่ว การที่เด็กมีนิสัยเช่นนี้ก็ เพราะว่าผู้ใหญ่ที่อยู่กับเด็กอาจตามใจเด็กเกินไปด้วยความรัก เห็นว่าเด็กยังเล็กอยู่เมื่อต้องการสิ่งใดก็ปล่อยให้ตามใจ เด็กประเภทนี้ใครขัดใจไม่ได้ มักโมโหร้ายหรือบางทีผู้ใหญ่ก็เข้มงวดกับเด็กเกินไป กล่าวว่าการตามใจเด็กจะเคยตัว คอยห้ามและดุเด็กเสมอ เด็กก็เลยขาดไม่กล้าแสดงออก บางทีก็เห็นเด็กยังเล็ก ผู้ใหญ่ไม่ยอมให้เด็กทำอะไรเองเลย เด็กเลยทำอะไรไม่เป็นขาดความเชื่อมั่นตัวเอง เป็นต้น ครอบนุมาลจะพบเด็กในความรับผิดชอบของตนมีสภาพอย่างนี้ หน้าที่

ของครูที่จะต้องซักถามให้สิ่งที่ไม่ดีหายไป ครูจะต้องพิจารณาถึงสาเหตุเดิมว่าทำไม
 เด็กจึงมีนิสัยเหล่านี้ โดยการรู้จักประวัติของ เด็ก ด้วยการพูดคุยกับผู้ปกครอง ของ เด็ก
 แล้วคอยแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีของ เด็ก ด้วยการชี้แจงให้เห็น สอนให้รู้จักควบคุมตัวเอง ทำหน้าที่
 และลงโทษถ้ายังค้ำรั้นอยู่ ชมเชยถ้าเด็กประพฤติดีขึ้น การซักถามนิสัยนั้นต้องใช้เวลายาวนาน
 และครูต้องดูแลฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องมีความอดทน เมตตาปราณีต่อเด็ก
 เข้าใจปัญหาและสาเหตุของ เด็ก จึงจะช่วยซักถามนิสัยเด็กได้

9. การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ครูอนุบาลมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ
 เตรียมสภาพของร่างกายและจิตใจเด็กให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในชั้นต่อไป ตาม
 ปกติแล้วเด็กจะมีร่างกายเจริญเติบโตขึ้นตามวัย เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้เองตาม
 ลำดับ บางสิ่งเด็กจะเรียนรู้ได้โดยเสียเวลานานและไม่ถนัดวิธี แต่ถ้าครูได้ช่วยเหลือ
 แนะนำแนวทางเตรียมพร้อมให้แก่เด็กจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างยิ่ง เด็กควรหัด
 ให้มีความพร้อมในการใช้มือซีกซ้ายและขวาดี ตลอดจนการปั้นและการทำการฝีมือ
 เพื่อเป็นการส่งเสริมความเจริญของนิ้วมือและการเคลื่อนไหว ทั้งนี้ไปสู่การเขียน
 หนังสือ เด็กควรมีความพร้อมในการดู การจับต้องสิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องเล่น ด้วย
 การสังเกต เปรียบเทียบและเล่นเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประสาทตาและมือ
 อันเชื่อมโยงไปสู่การอ่านหนังสือ เด็กควรฝึกการฟัง การพูด ตลอดจนการแสดงออก
 การคิดสร้างสรรค์การเล่นและการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อไปสู่การ เรียนรู้ที่มีการ
 เข้าใจ มีเหตุผล มีความคิด มีการค้นคว้า นอกจากสิ่งเหล่านี้แล้ว เด็กจะต้องหัดให้อยู่
 ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเล่นและทำงานกับเพื่อน ปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม

10. ให้เด็กมีความรู้เหมาะสมกับวัย เด็กทุกคนมีความอยากรู้อยากเห็น
 อยู่เสมอ การที่เด็กไม่อยู่นิ่ง ทรุดเคลื่อนไหว ทำสิ่งโน่นสิ่งนี้ แม้แต่เล่นของเล่น เด็กก็
 ชอบรื้อและเปิดออกดู ผู้ใหญ่มักจะมองไปในแง่ที่ว่าเด็กชอบทำลายของ แท้จริงแล้วเด็ก
 ต้องการ เรียนรู้ถึงสิ่งนั้น สิ่งใดที่เด็กต้องการรู้นั้น ก็คือสิ่งที่เด็กพบเห็นตามธรรมชาติ สิ่งที่อยู่

รอบตัวเด็ก เด็กต้องการคำอธิบาย ๆ ไม่กี่สิ่ง กว่ายเหตุที่เองการที่จะให้เด็กเรียนรู้ นั้น ควรพิจารณาว่าเด็กอายุเท่าใด เด็กสนใจต่อสิ่งใด เด็กเข้าใจภาษาแก่ไหน เด็กได้ประโยชน์ในการเรียนรู้สิ่งนั้นเพียงใด ทุกอย่างี่เด็กเรียนรู้นั้นต้อง เป็นสิ่งง่ายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก และมีประโยชน์ต่อเด็ก สิ่งนั้นควร เป็นความรู้พื้นฐานของเด็ก เป็นสิ่งี่เด็กแลเห็นได้ กระทบได้ เด็กจึงจะเข้าใจใจจริง

จากบทบาทและหน้าที่ของครูอนบาลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ครูอนบาล มีบทบาทและหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการให้คำแนะนำ ดูแลเลี้ยงดู ตลอดจนจัดกิจกรรม และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต สามารถช่วยเหลือตนเองและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ เตรียมความพร้อมแก่เด็กในการ เรียนชั้นสูง ขึ้นและเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป ครูอนบาลจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยง เป็นครู เป็นตัวแทนพ่อแม่ ตลอดจน เป็นเพื่อนของ เด็กไปในขณะเดียวกัน การที่ครูอนบาลจะสามารถดำเนินการสอนให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวได้มากเพียง ใดนั้นจะต้อง ขึ้นอยู่ กับสมรรถภาพในตัวของครูเอง

ความหมายของสมรรถภาพครู

การ์เตอร์ วี กูด¹ (Carter V. Good) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "สมรรถภาพ คือ ทักษะ (Skill) มโนทัศน์ (Concept) และทัศนคติ (Attitude) ที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิดและสามารถจะนำเอาวิธีการและความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ ใช้อับสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง "

1 Carter V. Good, Dictionary of Education. 3d ed. (New York : Mc. Graw - Hill Book Co; 1973), p. 121.

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา ¹ ได้ให้ความหมายว่า "สมรรถภาพ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ครูสิ่งมีในการช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางค่านสติปัญญา สังคม อารมณ์และร่างกาย"

โฮมเมอร์ โคเกอร์ ² (Homer Coker) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "สมรรถภาพของครู คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ครูเผชิญ ครูที่มีสมรรถภาพสูงก็คือครูที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาทุกชนิด"

และจากการอภิปรายกลุ่มในการประชุมสัมมนา เรื่อง สมรรถภาพที่สำคัญของครูมัธยมศึกษา กลุ่มได้สรุปให้ความหมายว่า "สมรรถภาพของครู คือ ความรู้ ทักษะและเจตคติของครู ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เจริญงอกงามทั้งทางค่านความรู้ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม ³

นอกจากนี้ผู้ให้ความหมายของสมรรถภาพครูทั้งกล่าวแล้ว ยังได้มีผู้ศึกษาและสรุปลักษณะต่าง ๆ ของสมรรถภาพครูที่ควรจะมีไว้ด้วย

¹ ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา, "แนวโน้มการจัดการฝึกหัดครู." วารสารคุรุปริทัศน์ 1((พฤษภาคม 2519) : 12.

² Homer Coker. "Identifying and Measuring Teacher Competencies : The Carroll County Project." Journal of Teacher Education : p. 54.

³ รายงานการประชุมสัมมนา เรื่อง สมรรถภาพที่สำคัญของครูมัธยมศึกษา วันที่ 13 กันยายน 2523 ณ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ (อัคราเนา)

สมรรถภาพครูโดยทั่วไป

โกชัย สาริกบุตร¹ ได้สรุปเกี่ยวกับสมรรถภาพคำคุณที่ครูควรมีไว้ดังนี้

1. การมีสมรรถภาพในการเร่งเร้า กระตุ้นให้เด็กแสดงออกอย่างง่าย ๆ แด่สร้างสรรค์
2. การมีสมรรถภาพในการใช้ภาษาที่แม่นยำ เพียงตรง ถูกต้อง ชัดเจน สั้นและง่าย
3. การมีสมรรถภาพในการใช้สื่อการสอนอย่างง่าย ๆ สิ่งแวดล้อมง่าย ๆ ให้เด็กเกิดวิจรรณญาณ
4. การมีสมรรถภาพในการสร้างความคิดรวบยอดได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนและใช้สื่อที่มีคุณภาพ
5. การมีสมรรถภาพในการจัดกิจกรรมให้เด็ก ใช้เหตุผลและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่เน้นเรื่องความถูกต้อง ไม่ควรเป็นข้อสอบ คำตอบที่เด็กตอบจะแสดงประสบการณ์และพื้นฐานส่วนตัวหลายอย่าง
6. การมีสมรรถภาพในการใช้วิธีสอนแบบอุปนัย
7. การมีสมรรถภาพในการจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน ตื่นเต้นและตรงตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน
8. การมีสมรรถภาพในการจัดการเรียน โดยผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง

---

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26

จีน อี ฮอลล์ (Gene E. Hall) และ ฮาวาร์ด แอล โจนส์¹ (Howard L. Jones) ได้จำแนกสมรรถภาพครูออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา (Cognitive Competencies)
เป็นในด้านความรู้ เชี่ยวชาญ ความแม่นยำในเนื้อหา วิชา
ที่สอน วิธีสอน การวิเคราะห์โปรแกรมและหลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ (Affective Competencies)
เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจและ
ความซาบซึ้งในอาชีพ
3. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (Performance Competencies)
เป็นสมรรถภาพด้านการจัดสื่อการสอน การตั้งคำถาม
4. สมรรถภาพด้านผลการสอน (Consequence or Product
Competencies) เป็นสมรรถภาพที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้
ในแก่นักเรียน
5. สมรรถภาพในการศึกษาค้นคว้า (Exploration Competencies)
ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวเอง

วิลเลียม คลาร์ก ทราว² (William Clark Trow) ได้สรุปไว้ว่า "สมรรถภาพครู

¹ Gene E. Hall and Howard L. Jones, Competency - Based Education
(New Jersey : Prentice - Hall, 1976), p. 48. - 50.

² William Clark Trow, Psychology in teaching and Learning
(New Delhi : Eurasia Publishing House Ltd; 1970), p. 35.

ต้องได้รับการฝึกหัด ครูที่มีสมรรถภาพจะต้องรู้หลักจิตวิทยาการศึกษา การวางแผน การศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้โดยอาศัยศิลป์มากกว่าทักษะ มีหลักการและความรู้พื้นฐานดี มีการตัดสินใจที่ดี แสดงออกในทางที่ถูกต้อง ครูที่ดีต้องเรียนรู้ที่จะคิดและแสดงออกอย่างถูกต้อง ต้องรู้จักระงับอารมณ์ การแสดงออก ทุกครั้งต้องมีวัตถุประสงค์และความถูกต้องตามวิชาชีพ"

จากความหมายและลักษณะของสมรรถภาพครูที่พึงมีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า "สมรรถภาพครูอนุบาล หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและทัศนคติที่ครูอนุบาลพึงมี เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กในด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สมรรถภาพด้านความรู้

ฮาเบอร์แมน และสทินเน็ต 1 (Haberman and Stinnett) ได้เสนอแนะว่า ความรู้และประสบการณ์ที่จัดเป็นสำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นครู มีดังนี้ คือ

1. ทักษะ ผู้ที่จะเป็นครูจะต้องมีทักษะในด้านวิธีสอน และมีความรู้ในเนื้อหาอย่างถ่องแท้ การสอนแบบจุดภาคเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยฝึกฝนให้ครูมีทักษะตามที่ต้องการ
2. จริยศาสตร์ กานิยมของผู้ที่จะเป็นครู เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ กานิยมของครูจะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความ

¹ Haberman M. and T. M. Stinnett, Teacher Education and The New Profession of The Teaching (California : Mc. Cutchion Publishing Corporation ; 1973) , p. 34.

ประเภทติและการวางตัวของครูในอนาคต วิธีสอนแบบ (Peer Teaching) และการให้ประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการสอนที่สร้างค่านิยมได้ดีกว่าวิธีการสอนแบบปาฐกถา

3. วิชาการสาขาต่าง ๆ ครูควรจะได้เรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education) และวิชาเฉพาะ (Specialization) นอกเหนือไปจากวิชาครูอีกด้วย
4. มโนทัศน์หรือความรู้รวมยอด (Concept) ผู้ที่เป็นครูควรจะได้เลือกเรียนรู้มโนทัศน์ที่สำคัญ ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานมากกว่าที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างกว้างขวาง
5. จิตวิทยาพัฒนาการ ครูจะต้องรู้และสามารถอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย ทางอารมณ์ และทางสังคมของกลุ่มเด็กที่ตนจะไปสอนได้เป็นอย่างดี
6. ฝั่งแวลลอมทางสังคม ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจถึงความกดดันทางสังคมที่จะเกิดขึ้นแก่เด็ก ดังนั้น ครูจะต้องเรียนวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาทางการศึกษาคด้วย
7. หลักการเรียนรู้ วิชาที่มีความสำคัญมาก ครูจะต้องรู้ว่า โดยทั่วไปธรรมชาติของนักเรียนที่จะเรียนรู้เป็นอย่างไร
8. วิชาครู หลักสูตรการฝึกหัดครูทุกหลักสูตร จะต้องจัดให้มีการเรียน วิธีสอนวิชาต่าง ๆ เช่น วิธีสอนศิลปะ วิธีสอนวิชาวิทยาศาสตร์ วิธีสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิธีสอนอื่น ๆ เป็นต้น
9. กระบวนการ กระบวนการในการเรียนการสอน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดผลผลิตหรือเกิดการเรียนรู้ในแนวทางที่ต้องการ

10. เทคโนโลยีเป็นนวัตกรรม หลักสูตรการฝึกหัดครูจะต้องมีวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียน และวัสดุต่าง ๆ
11. การพัฒนาบุคลิกภาพ ผู้ที่จะเป็นครูจะต้องมีปรัชญาของตนเอง เข้าใจโมนภาพเกี่ยวกับตนเองควบคู่ไปกับการเข้าใจเด็กด้วย
12. ความเปลี่ยนแปลง ครูจะต้องเข้าใจหลักปรัชญาสากลที่กล่าวไว้ว่า ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดถาวรมั่นคงตลอดกาล ทุก ๆ สิ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น ในเรื่องของหลักสูตรและเทคนิคการสอน จึงจำเป็นต้องได้รับการวิจัยเพื่อปรับปรุงให้ทันสมัยและเหตุการณ์ ครูต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นด้วย

สำหรับความรู้และประสบการณ์ที่ครูอนุบาลควรมีนั้น จากหนังสือชุดคู่มือครู "การสอนชั้นอนุบาล" ¹ ได้เขียนไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า ครูอนุบาลควรมีความรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ความรู้เรื่องพัฒนาการและความต้องการของเด็ก
2. ความรู้เรื่องโรคเด็ก วิธีป้องกันโรคติดต่อ
3. ความรู้เรื่องอาหารเด็ก
4. สวัสดิศึกษา

¹ กรมสามัญศึกษา, การสอนชั้นอนุบาล (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 35 - 36.

5. วิธีการช่วยเหลือ แนะนำ คัดแปลง ส่งเสริม และแก้ไขเด็ก
6. การให้รางวัลแก่เด็กและหางานให้เด็กทำ
7. การจัดกิจกรรมห้องเรียน
8. การติดต่อกับผู้ปกครอง

เรื่องความรู้ที่ครูอนุบาลพึงจะมีนี้ ในหลักสูตรการฝึกหัดครูอนุบาลในปัจจุบัน ได้กำหนดวิชาต่าง ๆ สำหรับนักศึกษาทั้ง ระดับประกาศนียบัตรวิชาการ ศึกษาชั้นสูง และระดับปริญญาตรี วิชาเอกอนุบาล ตลอดจนหลักสูตรไว้ดังนี้

วิชาการศึกษา

1. พื้นฐานการศึกษา
2. การสื่อความหมายสำหรับเด็ก
3. จิตวิทยาพัฒนาการ
4. จิตวิทยาการศึกษา
5. หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ
6. โครงการสุขภาพในโรงเรียน
7. วิธีสอนกลุ่มทักษะ
8. วิธีสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
9. บุคลิกภาพของครูอนุบาล
10. การทดสอบและการทำแบบทดสอบระดับอนุบาล
11. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน
12. จิตวิทยาสังคม
13. กระบวนการกลุ่ม
14. การอนุบาลศึกษา
15. สวัสดิศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน

วิชาการอนุบาลศึกษา

กลุ่มความรู้และทักษะเกี่ยวกับเด็ก

1. การอบรมดูแลเด็ก
2. นิทาน ละคร และหุ่นสำหรับเด็ก
3. เครื่องมืออนุบาล
4. การเล่นเพื่อการศึกษา
5. วรรณกรรมสำหรับเด็ก
6. การศึกษาดูแลเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และสังคม
7. หนังสือเด็ก
8. การสังเกตและการเฝ้างานพฤติกรรมเด็ก
9. การศึกษาดูแลเด็กปัญญาอ่อน
10. การศึกษาดูแลเด็กร่างกายพิการ
11. โครงการศึกษา-เอกเทศ

กลุ่มอนามัยเด็กและอนามัยชุมชน

1. สุขภาพอนามัยสำหรับเด็ก
2. สุขภาพจิตเด็ก
3. นิรภัยเด็ก
4. โภชนาการเด็ก
5. ใ้ื่อน้ำ เครื่องแต่งกายเด็ก
6. กิจกรรมกายภาพ
7. สุขภาพและสิ่งแวดล้อม
8. สังคมวิทยากับพัฒนาการเด็ก

9. อนามัยแม่และเด็ก
10. การบริบาลทารก

กลุ่มกิจกรรมสร้างสรรค์และศิลปศึกษา

1. ศิลปะสำหรับเด็ก
2. คนตรีและเพลง เด็ก
3. การเล่นเครื่องดนตรี
4. ศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็ก
5. นาฏศิลป์พื้นเมือง
6. งานกระดาษ
7. การประดิษฐ์ตุ๊กตาสำหรับเด็ก
8. คนตรีประกอบนาฏศิลป์สำหรับเด็ก
9. ศิลปะสำหรับเด็ก
10. กิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็ก

นอกจากนี้แล้ว ยังมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่พยายามส่งเสริมให้ความรู้แก่ครูอนุบาล โดยการจัดอบรมครูอนุบาลขึ้น เช่น สมาคมครูอนุบาลแห่งประเทศไทย ชมรมไทย - อิสราเอล กรมการฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นต้น ได้ดำเนินการอบรมเฉพาะเป็นรายวิชา เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะเพิ่มเติมแก่ครู เพื่อให้ครูสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการสอนไปตามบทบาทและหน้าที่ของครูอนุบาลที่พึงทำอย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักสูตรการอบรมครูโรงเรียนราษฎร์ ระดับอนุบาล หลักสูตรระยะสั้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดวิชาการต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการและจิตวิทยาเด็กก่อนวัยเรียน
2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน
  - 2.1 ลักษณะนิสัยที่ควรให้การอบรมแก่เด็ก
  - 2.2 วิธีการเลี้ยงดูเด็ก
3. กิจกรรมสร้างสรรค์และเกมส์การศึกษา
4. การปูพื้นฐานทางเพลง คณิตรี จังหวะเคลื่อนไหว สำหรับเด็ก
ก่อนวัยเรียน
5. เพลงและกิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
6. เกมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
7. อุปกรณ์ประกอบการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับครู
8. การผลิตสื่อการเรียนการสอนประเภทหุ่น หน้ากากและหัวละคร
9. บทบาทและหน้าที่ครูอนุบาล
10. การทำหนังสือสำหรับเด็ก
11. การปฐมพยาบาลเด็กเล็กและโรคเฉพาะเด็ก
12. โภชนาการสำหรับเด็ก
13. ศิลปะสำหรับเด็ก
14. การสร้างเสริมประสบการณ์ทางภาษาและคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก
15. การสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับเด็ก
16. การจักษันเรียน กิจกรรมและกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็ก
17. การประเมินผลและติดตามพัฒนาการของ เด็ก

นอกจากสมรรถภาพด้านความรู้แล้ว ประสบการณ์และทักษะของครูก็เป็นเรื่องสำคัญควบคู่กันไป เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจำเป็นต้องมีทักษะความชำนาญด้านต่าง ๆ อย่างเป็น

สมรรถภาพค่านักบะ

เจมส์ อี วีแกนค์¹ (James E. Weigand) ได้สรุปว่า ครูที่มีสมรรถภาพสูง ต้องมีทักษะ 7 ด้าน คือ

1. ทักษะในค่านความมีมนุษยสัมพันธ์ /
2. ทักษะในค่านการวัดและประเมินผล /
3. ทักษะในการจัดลำดับขั้นตอนการสอน /
4. ทักษะในการใช้คำถาม /
5. ทักษะในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม /
6. ทักษะในการเสริมแรงจิตใจ /
7. ทักษะในการประเมินว่าค่านพัฒนาการของ เด็ก /

จากการประชุมสัมมนาเรื่อง สมรรถภาพครูมัธยมศึกษา² ได้สรุปสมรรถภาพในการถ่ายทอดความรู้ของครู ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

1. รู้จัก เลือก ใช้ เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับ เนื้อหาและความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
2. ครูควรมีทักษะพื้นฐานดังนี้

¹ James E. Weigand, Implementing Teacher Competencies (New Jersey : Prentice - Hall, 1977), p. 1.

² "รายงานการประชุมสัมมนา เรื่อง สมรรถภาพที่สำคัญของครูมัธยมศึกษา วันที่ 13 กันยายน 2523 ณ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ (อัคราเนา)

- 2.1 มีความสามารถเฉพาะตัวที่จะใช้ในการสอนและช่วยชุมชน
  - 2.2 ทักษะในการใช้ภาษาที่แม่นยำชัดเจน
  - 2.3 การสร้าง (Concept) ได้รวดเร็วและถูกต้อง
  - 2.4 การอธิบายความคิด การใช้เหตุผลและการตั้งคำถาม
  - 2.5 การวางแผนการเรียนการสอน
  - 2.6 การกระตุ้นความสนใจและความมุ่งมั่นในชั้นเรียน
  - 2.7 การลำดับชั้นการสอน
  - 2.8 การเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
  - 2.9 การประเมินลำดับขั้นพัฒนาการของเด็ก
  - 2.10 การเสริมแรงจิตใจให้แก่เด็ก
  - 2.11 การเรียบเรียงเรื่องราวและประเมินค่าความรู้ที่หามาได้
  - 2.12 การตีความเนื้อหาข้อมูล
  - 2.13 การเข้าใจเวลาและสมัยของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
  - 2.14 การทำงานร่วมกับผู้อื่น
  - 2.15 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างมีวิจารณญาณ
3. มีความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เฉพาะของการเรียนการสอนแต่ละวิชา โดยกิจกรรมที่จัดควรมีลักษณะดังนี้
    - 3.1 พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
    - 3.2 เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
    - 3.3 ช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง
    - 3.4 ให้นักเรียนได้รับความสนุกสนานรื่นเริง ในขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้ไปด้วย

การที่ครูมีความรู้ มีทักษะการสอนดีนั้น อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ครูประสบความสำเร็จในการสอน สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยเสริมให้การสอนของครูเกิดประสิทธิผล คือคุณลักษณะและทัศนคติของครู

สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติ

จากหนังสือชุดคู่มือครู "การสอนชั้นอนุบาล" ¹ ได้เขียนถึงลักษณะของครูอนุบาลว่า ครูอนุบาลจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

- มีสุขภาพดี ร่าเริง มีความสนุกสนานในการทำงานกับเด็ก
- อารมณ์ดี ใจเย็น พร้อมที่จะตอบคำถามอันไม่รู้จักสิ้นสุดของเด็ก
- รักเด็ก และในเวลาเดียวกันก็ต้องรู้จักทำให้เด็กรัก
- ให้บริการต่าง ๆ โดยไม่เรียกร้อง เกียจจะ เป็นหน้าที่ค่า
- การแต่งกายสุภาพ กระตักรัด สวมใส่แล้วเคลื่อนไหวได้สะดวก
- ว่องไว ทันเด็ก ทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและช่วยเหลือเด็ก
- ความรู้กว้างขวางพอที่จะตอบปัญหาซึ่งเด็กซักถามได้ถูกต้องและให้
ประสบการณ์แก่เด็กได้อย่างดี
- รู้จักแบ่งเวลาในการสอน

¹ กรมสามัญ, การสอนชั้นอนุบาล (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 36.

น้อมฤดี จงพยุหะ, สมประสงค์ ปิ่นจินดา และศิริรัตน์ เจริญศักดิ์¹ ได้เขียนเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูอนุบาลไว้ว่า "ครูควรระวังแต่งกายสะอาด สุภาพ มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองกับทุกคน พยายามเพราะอ่อนหวาน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกสนใจและไว้วางใจในครุ" "

เบญจมา แสงมณี, สมใจ ทิพย์ชัยเมธา และละออ ชุติกร² ได้บรรยายเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของครูอนุบาลไว้ดังนี้

1. รักเด็ก ผู้ที่จะเป็นครูอนุบาลหรือทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กนั้น จะต้องมีความรักเด็กอย่างแท้จริง จึงจะอยู่กับเด็กได้ การรักเด็กเป็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มีเฉพาะบุคคล
2. ยิ้มแย้มแจ่มใส ครูอนุบาลควรจะเป็นบุคคลที่ยิ้มแย้มง่าย มองดูร่าเริงแจ่มใส นำชวนาคบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้อยู่ใกล้รู้สึกอบอุ่น
3. เมตตาการุณา ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตาการุณา ปกติเด็กเล็ก ๆ จะมีจิตใจอ่อนโยน ถ้าครูปกครองดูแลเด็กด้วยความเมตตาการุณา จะทำให้เด็กวางใจและเป็นคนดี เมื่อเติบโตขึ้นก็จะมีใจเมตตาการุณา เช่นเดียวกับครู

¹ น้อมฤดี จงพยุหะ, สมประสงค์ ปิ่นจินดา และศิริรัตน์ เจริญศักดิ์ คู่มือการศึกษาวิชาพัฒนาการเด็ก (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาสัมพันธ์ 2518), หน้า 230.

² เบญจมา แสงมณี, สมใจ ทิพย์ชัยเมธา, และละออ ชุติกร, วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 12 - 14.

4. อารมณ์ดี ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหง่าย ไม่ตกใจและตื่นเต้นจนเกินไป และมีอารมณ์ร่วมกับเด็กด้วย
5. ใจเย็น กรอบนวลจะถ่วง เป็นคนใจเย็น เนื่องจากอยู่กับเด็กเล็ก ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กจะมีอยู่เสมอ บางครั้ง เกี่ยวโยงไปถึงผู้ใหญ่ด้วย อาจจะได้รับการตวาดหรือกล่าวหาต่าง ๆ จึงต้องหักใจให้เป็นคนใจเย็น รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวและชี้แจงอย่างมีเหตุผล
6. ออทน การอบรมดูแลเด็กนั้น ครูจะต้องฝึกตนเองให้มีความอดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจและทำอะไรได้แก่ผู้ใหญ่ จึงต้องใช้ เวลาและความอดทนอย่างมากในการฝึกฝนอบรมเด็ก
7. ชยัน ผู้ที่อยู่กับเด็กนั้น ต้อง เป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ไม่เบื่อง่ายในการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอไม่ลุกลาย ชยันทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี
8. ซื่อสัตย์ กรอบนวลต้อง เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ของตน ซื่อตรงต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตาม
9. ยุติธรรม ผู้ที่สอนเด็ก ๆ ทั่วจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างยิ่ง การอยู่กับเด็กนั้น จะพบปัญหาซึ่ง เด็กกระทำอยู่เสมอ จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ตัดสินตามเหตุผล โดยวางตนเป็นกลางจริง ๆ
10. ตัดสินใจดี ผู้ที่อบรมดูแลเด็กนั้น ต้อง เป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีความรอบคอบ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถตัดสินใจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แก้ปัญหาได้

11. คลองแคว ว่องไว การอยู่กับเด็กเล็ก ๆ ซึ่งซุกซนและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นั้น ครูอนุบาลจึงควรคลองแคว กระฉับกระเฉง สามารถติดตามเด็กได้ทัน
12. ทรวดทรงและท่าทางที่ ครูอนุบาลควรจะมีในการนั่ง การเดิน การยืนให้ดูกว่า ระเบียบกระวัง ให้ทรวดทรงตัวตรงอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างของนักเรียน
13. วาจาสุภาพ ผู้ที่อยู่กับเด็ก ๆ นั้น ต้องระวังอย่างยิ่งในการพูด ค่ายเด็กนั้นอยู่ในระยะที่การเรียนรู้ทางภาษากำลังเจริญ เด็กจะจดจำสิ่งที่ได้ยินและพูดตาม การพูดกับเด็กและหัดให้เด็กกล่าวคำสุภาพเสมอ จะทำให้เด็กมีวาจาดี
14. กิริยามารยาทที่ ครูเด็กเล็ก ๆ ควรจะมีกิริยาเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ รู้จักมารยาทต่าง ๆ ที่ใช้ในสังคม เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เด็ก และหัดให้เด็กประพฤติตาม
15. ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กเล็ก ๆ นั้น ยังต้องการความดูแลอย่างใกล้ชิด ครูสอนเด็กเล็กควรให้ความอบอุ่นแก่เด็กเสมือนนกในกรอบกรำของตัวเอง สิ่งนี้เป็นเครื่องช่วยให้เด็กอยากมาโรงเรียน
16. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ครูสอนเด็กเล็ก ๆ นั้น ควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัย 2 - 7 ปี และสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้
17. ชอบศิลปะ ครูที่สอนเด็กนั้น ถ้าสามารถวาดเขียนได้ ร้องเพลงได้

หรือทำการฝีมือได้ เล่นดนตรีได้ เหล่านี้จะช่วยในการสอนเด็กได้

18. สุขภาพดี ครูควรรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ยิ่งอยู่กับเด็กเล็กมากเท่าใด ครูจะต้องระวังในเรื่องสุขภาพให้มาก และครูขนาดควรมีสุขภาพดี เนื่องจากต้องพูด ต้องเคลื่อนไหวอยู่เสมอ บางทีก็เล่นกับเด็กด้วย
19. แต่งกายดี ครูอยู่กับเด็กควรรู้จักแต่งกายให้หน้าดู สะอาด เรียบร้อย เด็ก ๆ นั้นรักครู จึงชอบมองดูครู และจดจำสิ่งต่าง ๆ ของครูด้วยการที่เด็กได้เห็นสิ่งรอบตัวของเด็กถึงยาม มีระเบียบ เด็กก็จะเป็นผู้มีระเบียบไปด้วย
20. เข้ากับบุคคลอื่นได้ ครูอนุนานั้นไม่เพียงแต่รู้จักเข้ากับเด็กได้ ครูจะฝึกให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ด้วย เพราะครูที่อยู่กับเด็กนั้น จำเป็นจะต้องพบปะกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ เช่น ผู้ปกครองของเด็ก เจ้าหน้าที่โรงเรียน แพทย์พยาบาล ตำรวจจราจร และบุคคลอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับเด็ก

บุญเยี่ยม จิตรคอน¹ ได้เขียนเกี่ยวกับลักษณะครูอนุนาที่ดีว่า จะต้องมีความรักเด็ก พร้อมทั้งจะอุทิศเวลาเพื่อเด็ก พยายามมองหาทางที่จะช่วยทำให้เด็กไปสู่จุดหมายปลายทางที่ดีที่สุด เขาที่จะสามารถทำได้ และจะต้องยอมรับอุปนิสัยที่ไม่ค่อยดีของ เด็ก เพื่อหาทางแก้ไขเท่า ๆ กับยอมรับสิ่งที่ดี ครูอนุนาที่ดีควรเป็นดังนี้

---

¹ บุญเยี่ยม จิตรคอน, คู่มือครู เด็กวัยก่อนเกิดจนถึงวัย (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, 2520), หน้า 13 - 15.

1. จะต้องรักเด็กจริง ๆ สนุกสนานร่วมกับเด็กแต่ละคนอย่างทั่วถึง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง
2. ยอมรับความจริงในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้โอกาสแก่เด็กแต่ละคนได้ประสบผลสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ เรียนรู้ถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวเข้าสังคมกลุ่มต่าง ๆ ได้
3. พยายามมองหาส่วนดีในตัวเด็ก เพื่อใช้วิธีชมเด็กอย่างฉลาดเพื่อให้เด็กที่มีปัญหาได้มีบุคลิกที่ดี
4. ใช้วิธีแนะแนวทางอย่างฉลาด ระมัดระวัง เพื่อควบคุมกิจกรรมารยาท รวมทั้งความปลอดภัยและควรปล่อยให้เด็กได้มีส่วนร่วมโดยมีขอบเขต
5. พูดกับเด็กช้า ๆ ชัดถ้อยชัดคำ เพื่อให้เด็กทั้งชั้นได้ยินโดยทั่ว แต่ไม่ถึงกับตะโกน
6. ไม่ควรเหยียดหยามเด็ก และปล่อยให้เด็กหัวเราะเยาะเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิดหรือทำพลาด ความผิดของเด็กส่วนน้อยหรือคนเดียว ไม่ควรให้ทั้งชั้นเคืองกรอน

จากหนังสือ The World Book Encyclophedia¹ ได้เขียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูอนุบาลว่า "สิ่งที่ครูอนุบาลควรมีคือ ต้องเป็นคนที่สามารถเข้ากับเด็กได้ทำงานร่วมกับเด็กได้ มีความอดทน สามารถพูดจากับเด็กได้รู้เรื่อง ครูจะเป็นผู้ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ แต่ละเด็จะเกี่ยวข้องกันต้องฝึกฝนให้เขาเป็นกนมีระเบียบ มีวินัย

¹ The World Book Encyclophedia, F volum 7 (Chicago : World Book. Childcraft International, 1981), p. 249.

มีสุขนิสัยและเป็นผู้ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก"

โจเซฟิน ซี ฟอสเตอร์ และเนِيث อี เฮดลีย์ (Josephine C. Foster and Neith E. Headley) ได้สรุปว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการสร้างเด็กอนุบาล ครูจะต้องให้เด็กเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้นำของเด็กได้ มีความรู้วิชาพื้นฐานและจะต้องมีคุณลักษณะที่จะทำงานกับเด็กและทำให้เด็กชอบ ก็คือครูต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

1. มีสุขภาพดี
2. มีความอดทนและอดกลั้น
3. อยู่ในวัยหนุ่มสาว
4. รู้จักควบคุมเสียงไม่ให้ดังหรือเบาเกินไป
5. มีอารมณ์ขัน
6. มีไหวพริบ
7. รักเด็กโดยทั่วหน้า
8. ได้รับการฝึกและมีประสบการณ์

มาเบล หลุยส์ กัลกิน² (Mabel Louise Culkin) ได้กล่าวถึงลักษณะครูอนุบาลว่า "ครูอนุบาลจะต้องเข้าใจเด็ก เข้าใจกฎของความเจริญเติบโต ต้องมี

¹ Josephin C. Foster and Neith E. Headley, Education in the Kindergarten 3d. ed. (New York : American Beck Company , 1950), p. 42 - 51.

² Mabel Louise Culkin, Teaching The Youngest (New York : The Macmillam Company, 1949), p. 104 - 107.

คุณลักษณะอันเป็นที่พึงปรารถนาของเด็ก เช่น ไม่ผูกเสียงดังเกินไป มีน้ำเสียงที่ฟังแล้ว
เกิดความอบอุ่น มีกิริยาท่าทางไม่รีบร้อน ไม่แสดงสีหน้า มีความกระตือรือร้นในการ
ทำงาน แสดงความเป็นเพื่อนกับเด็กและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

วิลส์ สเตจแมน¹ (Wills - Stegeman) ได้สรุปลักษณะของครูอนุบาล
ไว้ดังนี้ "ครูอนุบาลควรมีลักษณะเหมือนเช่นคนสามัญทั่วไป แต่ต้องหลีกเลี่ยงการกระทำ
ที่จะทำให้เด็กเสื่อมความเคารพ ครูควรแต่งกายสะอาด มีนิสัยน่ารักเป็นที่ประทับใจ
แก่ผู้พบเห็น เป็นผู้มีสุขภาพดี มีอารมณ์ขัน มีความรักและเข้าใจในตัวเด็ก มีความอดทน
มีการควบคุมตนเอง ไม่กลัวงานหนัก มีความสามารถและเต็มใจในการเข้ากับสังคม
มีประสบการณ์การสอนเด็กเล็ก มีความรู้เรื่องจิตวิทยาเด็ก สุขภาพของนักเรียน ความ
รู้งานงานฝีมือ ศิลปะและดนตรี นอกจากนี้ครูยังต้องมีความรู้ความเข้าใจวิธีการสอนแบบประชา-
ชิปไตย มีน้ำเสียงที่ไพเราะและสามารถที่จะทำให้เด็กมีความสุขสนุกสนานได้ตลอดเวลา "

จะเห็นได้ว่า การที่จะเป็นครูอนุบาลได้ได้นั้น **จะต้อง** **เกี่ยวข้อง** **กับ** **การ** **ที่** **จะ** **เป็น** **ครู** **อนุบาล** **ได้** **ได้นั้น** **จะต้อง** **เกี่ยวข้อง** **กับ** **การ** **ที่** **จะ** **เป็น** **ครู** **อนุบาล** **ได้** **ได้นั้น**
คุณลักษณะและสัมพันธภาพมากมายดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น จึงจะช่วยให้ครูสามารถ
สอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สังคมใดคาดหวังว่าครูอนุบาลจะต้องมีคุณลักษณะ
ที่เหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก มีความรักเด็ก เข้าใจเด็ก มีบุคลิกลักษณะที่ดีเป็นที่
ประทับใจแก่ผู้พบเห็น เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและสามารถอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
ของตนให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ครูจึงจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเองให้มี
คุณลักษณะที่พึงปรารถนาเหล่านี้ และ โดยเฉพาะในสังคมไทย ได้กำหนดคุณลักษณะ

¹ Will - Stegeman, Living in The Kindergarten (New York :
Follett Publish Company, 1957), p. 359 - 366.

ที่พึงปรารถนาเหล่านี้ออกมา เป็นลักษณะต่าง ๆ เช่น ใ้กำหนดเป็นกฎหมาย มีการตราพระราชบัญญัติครู โดยใ้กำหนดเกี่ยวกับลักษณะของครูในสังคมไทยไว้อย่างชัดเจน ว่า "ครูต้องมีจรรยาและมารยาทอันดีงาม และอยู่ในวินัย ตามระเบียบประเพณีของครูตามที่คุรุสภาจะใ้วางไว้และตามระเบียบของสถานศึกษาที่ตนมีหน้าที่ทำการสอน"¹

นอกจากพระราชบัญญัติครูดังกล่าวแล้ว คุรุสภายังใ้ออก "ระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2506" และระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยจรรยา มารยาทตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2506 " รายละเอียดดังนี้

วินัยตามระเบียบประเพณีของครู มีดังนี้

1. ครูต้องสนับสนุนและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ครูต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดี ด้วยความเอาใจใส่
ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของสถานศึกษา
3. ครูต้องสุภาพเรียบร้อย เชื้อพียงไม่แสดงความกระด้างกระเดื่องต่อ
ผู้บังคับบัญชา ผู้ที่อยู่ใ้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชา
ซึ่งสั่งในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน
ของสถานศึกษา

ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ห้ามมิใ้กระทำการข่มขู่ผู้บังคับ
บัญชาเหนือตน เว้นแต่ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้สั่งใ้กระทำ
หรือใ้รับอนุญาตเป็นพิเศษชั่วคราว

¹ วิทยุ สาทรร, หลักการศึกษ. (กรุงเทพมหานคร : สัมพันธ์พาณิชย์, 2521), หน้า 265 - 267.

4. ครูต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่สถานศึกษา จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานไม่ได้
5. ครูต้องประพฤติตนอยู่ในความสุจริต และปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม
6. ครูต้องรักษาชื่อเสียงมิให้เสื่อมเสีย เป็นผู้ประพฤติชั่ว

ห้ามมิให้ประพฤติการใด ๆ อันอาจทำให้เสื่อมเสีย

เกียรติศักดิ์และชื่อเสียงของครู เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพเครื่องคองของเมา จนไม่สามารถครองสติได้ มีหนี้สินรุงรัง หมกมุ่นในการพนัน ประพฤติผิดในทางประเวศต่อบุคคลหรือผู้สมรสของผู้อื่น กระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอื่นใด อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ของตน

7. ครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และไม่กุ่มนินเหยียดหยามบุคคลใด ๆ
8. ครูต้องถือและปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของสถานศึกษา
9. ครูต้องรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครู และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน
10. ครูต้องรักษาความลับของศิษย์ ผู้ร่วมงาน และสถานศึกษา

จรรยาบรรณตามระเบียบประเพณีของครู มีดังนี้

1. ครูควรมีศรัทธาในอาชีพของครู และให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน
2. ครูควรนำเพ็ญตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู
3. ครูควรใฝ่ใจศึกษาหาความรู้ความชำนาญอยู่เสมอ
4. ครูควรตั้งใจสั่งสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ

5. ครูควรร่วมมือกับผู้บริหารในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด
6. ครูควรรู้จักเสียสละและรับผิดชอบในหน้าที่การงานทั้งปวง
7. ครูควรรักษาชื่อเสียงของคณะครู
8. ครูควรรู้จักมีนิสัยดีและพยายามสร้างฐานะของตนเอง
9. ครูควรยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ และไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น
10. ครูควรบำเพ็ญคนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

จากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปและจำแนกสมรรถภาพครูอนุบาลออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านความรู้ จำแนกรายละเอียดแยกดังนี้
  - 1.1 ความรู้เนื้อหาในการสอนระดับอนุบาล
  - 1.2 ความรู้วิชาชีพครู
2. สมรรถภาพด้านทักษะ จำแนกรายละเอียดแยกได้ดังนี้
  - 2.1 ทักษะทั่วไปที่จำเป็นสำหรับครูอนุบาล
  - 2.2 ทักษะเฉพาะกิจกรรรม
3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติ

ศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนากิจการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย